

Sygn. akt VIII Ka 289/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 czerwca 2015 r.

Sąd Okręgowy w Białymstoku VIII Wydział Karny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący SSO Dariusz Gąsowski – spr.

Sędziowie SO Krzysztof Kamiński

SO Dariusz Niezabitowski

Protokolant – Agnieszka Malewska

przy udziale oskarżyciela prywatnego – H. W.

po rozpoznaniu w dniu 19.06.2015 r. sprawy:

W. W. (1)

oskarżonego o czyn z art. 216 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.

z powodu apelacji obrońcy oskarżonego od wyroku Sądu Rejonowego w Białymstoku z dnia 15.01.2015 r. sygn. akt XV K 1644/13:

I. Zaskarżony wyrok zmienia w ten sposób, że uniewinnia oskarżonego od popełnienia przypisanego mu czynu.

II. Zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. R. G., tytułem nieopłaconych kosztów obrony świadczonej oskarżonemu w postępowaniu odwoławczym, kwotę 516,60 [pięciuset szesnastu złotych sześćdziesięciu groszy] w tym 96,60 [dziewięćdziesiąt sześć złotych sześćdziesiąt groszy] z tytułu podwyższenia należności o stawkę podatku od towarów i usług.

III. Zwalnia oskarżycielkę prywatną od zapłaty na rzecz skarbu Państwa kosztów sądowych za obie instancje.

UZASADNIENIE

W. W. (1) został oskarżony o to, że od dnia 14.11.2013r. do dnia 24.01.2014r. występując przed Sądem Rejonowym w Białymstoku w sprawie sygn. akt II Ns 4652/13 w charakterze uczestnika, znieważał H. W. – wnioskodawczynię o wydanie nakazu opuszczenia lokalu, nazywając ją złodziejką, lesbijką i osobą chorą psychicznie, tj. o czyn z art. 216 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.

Sąd Rejonowy w Białymstoku wyrokiem z dnia 15 stycznia 2015r. w sprawie o sygnaturze akt XV K 1644/13 oskarżonego W. W. (1) uznał za winnego popełnienia czynu zarzucanego mu w akcie oskarżenia i za to:

1. na podstawie art. 216 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. skazał go na karę grzywny w wymiarze 150 stawek dziennych przyjmując, jako równowartość jednej stawki kwotę 10 zł;
2. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz Kancelarii Adwokackiej adw. R. G. kwotę 619,92 zł (w tym kwotę 115,92 zł stanowiącą podatek VAT) tytułem obrony sprawowanej wobec oskarżonego z urzędu;
3. zwolnił oskarżonego od kosztów sądowych w sprawie, obciążając nimi Skarb Państwa.

Przedmiotowy wyrok na podstawie art. 425 § 1 i 2 k.p.k. oraz art. 444 k.p.k. zaskarżył w całości obrońca oskarżonego, który na mocy art. 427 § 1 i 2 k.p.k. oraz art. 438 pkt 1 i 2 k.p.k. rozstrzygnięciu zarzucił:

1. naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na wynik sprawy, a w szczególności art. 4 k.p.k. art. 7 k.p.k. oraz art. 410 k.p.k. poprzez pominięcie okoliczności przemawiających na korzyść oskarżonego oraz przeprowadzenie oceny zgromadzonego materiału dowodowego w sposób wybiórczy, dowolny, wbrew zasadom prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia, w szczególności poprzez bezkrytyczne przyjęcie za podstawę ustaleń zeznań H. W. przy jednoczesnym pominięciu okoliczności przemawiających na korzyść oskarżonego, tj. wyjaśnień złożonych przez oskarżonego;

2. naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na wynik sprawy, a w szczególności obrazę przepisu art. 167 k.p.k. w zw. 170 § 1 k.p.k. wskutek oddalenia wniosków dowodowych o:

- dopuszczenie dowodu z załączonych do akt sprawy o sygn. VII K 837/10 toczącej się przed Sądem Rejonowym w Białymstoku nagrań audio, na okoliczność, że pokrzywdzona H. W. wielokrotnie używała wulgarnych i obraźliwych zwrotów wobec oskarżonego;

- o zobowiązanie II Komisariatu Policji w B., ul. (...), (...) do wskazania danych osobowych funkcjonariuszy Policji, którzy uczestniczyli w interwencji w dniu 6 października 2013 r. w mieszkaniu przy ul. (...) w B., a następnie wezwanie funkcjonariuszy na rozprawę w celu przesłuchania na okoliczność, że pokrzywdzona H. W. w czasie interwencji policji w mieszkaniu przy ul. (...) w B. używała wulgarnych i obraźliwych zwrotów wobec oskarżonego;

- dopuszczenie dowodu z zeznań świadka funkcjonariusza R. K. z II Komisariatu Policji w B., ul. (...), (...), na okoliczność, że pokrzywdzona H. W. używała wulgarnych i obraźliwych zwrotów wobec oskarżonego

- dopuszczenie dowodu z zeznań świadka I. K., zam. (...), na okoliczność agresywnego zachowania pokrzywdzonej wobec oskarżonego;

- dopuszczenie dowodu z zeznań świadka Z. P., zam. ul. (...), (...), na okoliczność nagannego i prowokacyjnego zachowania oskarżycielki prywatnej wobec oskarżonego.

- o zobowiązanie pokrzywdzonej do wskazania aktualnego adresu zamieszkania W. K. i następnie wezwanie w/w świadka na rozprawę w celu przesłuchania na okoliczność używania przez H. W. wulgarnych i obraźliwych zwrotów wobec oskarżonego;

- dopuszczenie dowodu z akt sprawy o sygn. RSOW-174.13 z II Komisariatu, oraz akt sprawy o sygn. III Kp 2858/13 Sądu Rejonowego w Białymstoku (...), na okoliczność nagannego i prowokacyjnego zachowania oskarżycielki prywatnej wobec oskarżonego oraz postępowania karnego w sprawie przywłaszczenia mienia przez oskarżycielkę prywatną na szkodę oskarżonego, w sytuacji gdy okoliczności, na które zostały powołane miały istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, a przede wszystkim zasadności odstąpienia od wymierzenia kary wobec oskarżonego W. W. (1).

3. naruszenia prawa materialnego, a mianowicie art. 216 § 3 k.k. poprzez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy wyzywające zachowanie oskarżycielki prywatnej wobec oskarżonego, w tym używanie przez nią wulgarnych i obraźliwych zwrotów wobec oskarżonego, uzasadnia odstąpienie od wymierzenia kary wobec oskarżonego;

W związku z powyższym obrońca wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonego od zarzucanego mu w akcie oskarżenia czynu, bądź o odstąpienie wobec oskarżonego W. W. (1) od wymierzenia kary za popełnienie czynu zarzucanego mu w akcie oskarżenia; ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja obrońcy [analizowana łącznie z jej uzupełnieniem] nie jest zasadna i jako taka nie mogła doprowadzić do uwzględnienia któregokolwiek z wyrażonych w niej żądań. Tym nie mniej, z uwagi na treść art. 440 k.p.k. wyrok należało zmienić.

W pierwszej kolejności odnosząc się do zarzutów sformułowanych w skardze apelacyjnej obrońcy [w tym twierdzeń zawartych w rozszerzonym jej uzasadnieniu z k. 313 i następne] stwierdzić należy, że nie doszło do naruszenia żadnej z norm procesowych przywołanych w środku odwoławczym, a w szczególności w takiej postaci, w jakiej zgłaszał to skarżący. Wbrew twierdzeniom apelującego, w realiach przedmiotowej sprawy nie może być również mowy o obrazie prawa materialnego, tj. naruszenia art. 216 § 3 k.k., o czym w dalszej części uzasadnienia.

Tak zatem, kontrola instancyjna wykazała, że rozpoznający niniejszą sprawę Sąd Rejonowy nie dopuścił się obrazy art. 4 k.p.k. w zw. art. 410 k.p.k. tym bardziej takiej, która rzutowałaby na treść wydanego w niniejszej sprawie rozstrzygnięcia. Wbrew zapatrywaniom obrony, Sąd Rejonowy orzekł na podstawie pełnego materiału dowodowego, jaki został zgromadzony w niniejszej sprawie, czego wyrazem jest chociażby to, że w pisemnym uzasadnieniu wyroku wręcz enumeratywnie odniósł się do wszystkich ujawnionych w toku postępowania okoliczności, w tym również tych wynikających z wyjaśnień oskarżonego. Co równie istotne to, że dokonał w tym względzie ich prawidłowego wartościowania. Sąd meriti jednoznacznie i do tego precyzyjnie wskazał zakres, w jakim dał wiarę W. W. (1), a w jakim twierdzenia oskarżonego uznał za przyjętą na potrzeby procesu linię obrony i odpowiednio swoje stanowisko uargumentował. Powyższe rozważania zawarte są w treści wspomnianego już uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia, do którego skarżący ma dostęp, stąd też nie ma potrzeby aby w tym miejscu je przytaczać.

Podobnie nie można też mówić, że w procedowaniu Sądu Rejonowego doszło do obrazy art. 7 k.p.k. Skarżący w najmniejszym stopniu nie wykazał aby ocena dowodów obarczona była błędem dowolności. W tym miejscu przypomnieć wypada, że dla skuteczności zarzutu tzw. dowolnej oceny dowodów koniecznym jest wykazanie, że wartościowanie zebranego w sprawie materiału dowodowego zawiera oczywiste błędy natury faktycznej [np.: niedostrzeżenie istotnych dowodów czy okoliczności] bądź logicznej [niezrozumienie implikacji wynikających z treści dowodów] [analogicznie Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 24 lutego 2014 roku w sprawie IV KK 31/14, Lex nr 1441277]. Możliwość zaś skonstruowania na podstawie ujawnionych w sprawie dowodów innej, konkurencyjnej w stosunku do ustalonej przez sąd, wersji przebiegu zdarzeń nie świadczy sama przez się o błędzie sądu, zwłaszcza błędzie o charakterze rażącego naruszenia prawa. [por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2014 r., III KK 2/14, LEX nr 1480334].

Tymczasem skarżący, formułując pierwszy z zarzutów apelacyjnych, w istocie nie podjął nawet próby podważenia trafności twierdzeń i argumentacji wyrażonej przez Sąd Rejonowy. Treść apelacji, w tym również argumenty wyrażone w poszerzonym jego uzasadnieniu, wyraźnie poprzestają na przedstawieniu subiektywnej interpretacji przebiegu wypadków, przy tym w sposób tendencyjny, bo w kierunku korzystnym jedynie dla oskarżonego. Takie postępowanie, sprowadzające się do wskazania własnej wersji przebiegu zdarzeń nie może prowadzić do uchylecia lub zmiany zapadłego rozstrzygnięcia. Treść przepisu art. 438 pkt. 2 k.p.k. nie pozostawia wątpliwości co do tego, że tylko obraza przepisów postępowania, pod warunkiem, że mogła mieć wpływ na treść orzeczenia, prowadzi do uchylecia lub zmiany obarczonego takimi mankamentami orzeczenia.

Podobnie postępowanie odwoławcze nie doprowadziło do potwierdzenia zasadności zarzutu naruszenia art. 167 k.p.k. w zw. z art. 170 § 1 k.p.k. Innymi słowy Sąd Rejonowy nie popełnił błędu oddalając postanowieniem z dnia 08 stycznia 2015 r. [k. 268v] wnioski dowodowe obrońcy oskarżonego, o których mowa również w treści apelacji. Powody takiej decyzji niewątpliwie znane są skarżącemu, gdyż wskazane zostały jednoznacznie w treści uzasadnienia wspomnianego wyżej postanowienia [k.268v]. Ponieważ Sąd Okręgowy w pełni je podziela, zbyt dużym byłoby ich powielanie w tym miejscu. Obecnie tj. na etapie postępowania międzyinstancyjnego obronie również nie udało się wykazać, aby którykolwiek z wnioskowanych dowodów, w przypadku jego uwzględnienia, mógł rzutować na ocenę słuszności postawionego zarzutu.

Jak zostało wskazane na wstępie, pozbawiony racji jest również zarzut naruszenia prawa materialnego - art. 216 § 3 k.k.

W tym miejscu należy przypomnieć, że sąd nie dopuszcza się obrazy prawa materialnego w sytuacji gdy przepis stwarza tylko fakultatywną możliwość zastosowania określonej normy prawa materialnego. Analogiczny pogląd odnaleźć można min. w orzeczeniu Sądu Najwyższego wyrażonym w wyroku z dnia 26.04.1977 r., I KR 65/77, OSNPG 1977/10/90, gdzie wskazano, iż zarzut obrazy prawa materialnego może być zasadny tylko wówczas, gdy dotyczy zastosowania lub niezastosowania przepisu zobowiązującego sąd do jego bezwzględnego respektowania.

Artykuł 216 § 3 k.k. [którego obrazę podnosi skarżący] jest przykładem przepisu stwarzającego dla sądu właśnie taką fakultatywną możliwość. W myśl powołanego uregulowania bowiem **sąd może** odstąpić od wymierzenia kary jeżeli zniewagę wywołało wyzywające zachowanie się pokrzywdzonego albo jeżeli pokrzywdzony odpowiedział naruszeniem nietykalności cielesnej lub zniewagą wzajemną.

Dostrzegając zatem powyżej przywołane uwarunkowania należało bardzo wyraźnie zaznaczyć, że argumentacja wyrażona przez obronę w pkt. 3 skargi apelacyjnej, jest z gruntu chybiona i nie zasługuje na uwzględnienie.

Niezależnie od powyższego, jak sygnalizowano na wstępie rozważań, utrzymanie w mocy zaskarżonego wyroku byłoby jednak rażąco niesprawiedliwe [art. 440 k.p.k.] z powodów o których poniżej.

Otóż w sprawie niniejszej niewątpliwie doszło do rażącej obrazy przepisów postępowania karnego, a uchybienie to w sposób oczywisty przełożyło się na treść wydanego wyrok. Zdaniem Sądu ad quem organ rozstrzygający dopuścił się naruszenia art. 413 § 2 pkt. 1 k.p.k. i to w co najmniej dwóch jego aspektach. Mianowicie w opisie czynu, za który skazano W. W. (1), nie wskazano zaistnienia pełnego zespołu znamion przewidzianych zarówno w dyspozycji art. 216 § 1 k.k., jak i art. 12 k.k. Innymi słowy, przypisane oskarżonemu zachowanie nie obejmowało tych wszystkich elementów, w świetle których zasadne było postrzeganie postępowania oskarżonego jako przestępstwa znieważenia innej osoby oraz dla przyjęcia, że sprawca działał w warunkach czynu ciągłego.

W tym miejscu koniecznym jest aby zaznaczyć, że przestępstwo z art. 216 § 1 k.k. może zostać popełnione w trzech alternatywnych sytuacjach [tzw. trzy alternatywne „podtypy” zniewagi]. Po pierwsze czyn ten można popełnić w obecności znieważanego [tzw. zniewaga bezpośrednia, dawniej zwana „oczną”], po drugie pod nieobecność znieważanego, lecz publicznie, wreszcie po trzecie - niepublicznie i pod nieobecność znieważanego, lecz w zamiarze, aby zniewaga do tej osoby dotarła.

Sąd Okręgowy w składzie orzekającym w tej sprawie uznaje, iż warunkiem skazania osoby postawionej w stan oskarżenia jest wykazanie, że jej zachowanie wyczerpywało znamiona czynu określonego w przepisie ustawy karnej, przyjętego za podstawę skazania. Znamiona te powinny być opisane w części dyspozytywnej rozstrzygnięcia oraz rozwinięte w jego uzasadnieniu poprzez wskazanie, jakie zachowanie in concreto zostało uznane za przestępne oraz na podstawie jakich dowodów. W orzecznictwie przyjmuje się powszechnie, że brak wskazania w opisie czynu przypisanego wszystkim znamion danego czynu zabronionego uniemożliwia zakwalifikowanie go jako przestępstwa. [por. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 10 maja 2012 r., II AKa 51/12, KZS 2012/6/32, Prok.i Pr.-wkł. 2012/11/29, wyrok SA w Krakowie z dnia 05 luty 2014 r., II Aka 273/13, KZS 2014/3/62]. W podobnym tonie wypowiedział się również Sąd Apelacyjny w Katowicach, który w wyroku z dnia 03 kwietnia 2014 r. II Aka 479/13 LEX 14667776 wskazując, że brak w opisie czynu wszystkich ustawowych jego znamion stanowi obrazę prawa procesowego, mającą wpływ na treść orzeczenia.

Odnosząc powyższe rozważania do stanu faktycznego jaki zaistniał w niniejszej sprawie stwierdzić należy, że z opisu czynu przypisanego przez Sąd meriti W. W. (1), nie wynika aby zachowanie oskarżonego [przyjęte w wyroku] wypełniało znamiona któregośkolwiek z podtypów przestępstwa zniewagi. Z tego, w jaki sposób został zredagowany opis czynu, nie wynika ani to, czy podjęte przez oskarżonego czynności sprawcze miały miejsce w obecności pokrzywdzonej, czy pod jej nieobecność ale publicznie ani wreszcie to, czy podczas jej nieobecności, ale w zamiarze aby zniewaga do pokrzywdzonej dotarła. To, w jaki sposób Sąd meriti przedstawił postępowanie oskarżonego w żadnym

razie nie rozstrzyga kwestii, czy W. W. (1) znieważył oskarżycielkę prywatną wypowiadając się na jej temat w trakcie czynności procesowych prowadzonych w sprawie II Ns 4652/13 Sądu Rejonowego w Białymstoku, czy też w pismach kierowanych do tego organu. W rezultacie brak jest możliwości ustalenia, które przejawy jego zachowania zostały uznane za sprzeczne z prawem.

Ponadto przyjęty w wyroku skazującym opis czynu, nie wskazuje na to, aby poszczególne zachowania W. W. (1) były przez niego podejmowane w krótkich odstępach czasu i w wykonaniu z góry powziętego zamiaru. To z kolei, w ocenie Sądu Odwoławczego, nie dawało możliwości powoływania w kwalifikacji prawnej czynu art. 12 k.k.

Sąd Pierwszej Instancji, dostrzegając konieczność skazania W. W. (1) za występki znieważenia innej osoby, powinien tak doprecyzować opis zachowania oskarżonego, aby jednoznacznie wykazać, że zostały wypełnione wszystkie znamiona zarzucanego mu czynu tj. art. 216 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.

Poza wszystkim wartym dostrzeżenia wydaje się i to, że konstrukcja czynu ciągłego jest specyficznym mechanizmem redukcji wielości zachowań w znaczeniu ontologicznym i sprowadzeniu ich - od strony prawnej - do poziomu jednego, sztucznie wygenerowanego, czynu zabronionego. Owa redukcja polega na łącznej kwalifikacji podjętych przez sprawcę działań lub zaniechań. Zatem, przepis art. 12 k.k. powinien znajdować odzwierciedlenie tylko w kwalifikacji prawnej czynu, a to z uwagi na modyfikowanie ustawowych znamiona typu czynu zabronionego o znamię ciągłości, natomiast nie może być przywoływany w podstawie wymiaru kary - ponieważ jej nie modyfikuje [por. np.: W. Wróbel, A. Zoll, Polskie Prawo karne. Część ogólna, Kraków 2013, s. 292 i n.; J. Giezek, Komentarz do art. 12 Kodeksu karnego, SIP Lex/stan prawny na dzień 15 maja 2012 r.].

Biorąc pod uwagę kierunek środka odwoławczego [apelacja obrońcy została wniesiona na korzyść oskarżonego], i wynikający stąd brak możliwości dookreślenia tych znamion, co stanowiłoby działanie przeciwko interesom procesowym W. W. (1), Sąd Okręgowy nie mógł skorygować żadnej z zaistniałych nieprawidłowości.

W jednolitym w tym względzie orzecznictwie uznaje się bowiem za niedopuszczalne uzupełnianie opisu czynu przypisanego oskarżonemu, poprzez dodawanie do tego opisu znamion przestępstwa wymaganych przez prawo karne materialne, których opis ten, przed zaskarżeniem orzeczenia wyłącznie na korzyść oskarżonego, nie zawierał. Dookreślanie znamion przestępstwa poprzez zmianę opisu czynu w wypadku braku środka odwoławczego wniesionego na niekorzyść oskarżonego, i to zarówno w części dyspozytywnej, jak i motywacyjnej, naruszyłoby zakaz reformationis in peius.

Z tych samych powodów również nie mogło dojść do uchylenia wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu, który przy ewentualnym, powtarzaniu procesu byłby również związany regułą uniemożliwiającą pogarszanie sytuacji oskarżonego.

W rezultacie z uwagi na brak możliwości ustalenia, że zachowanie W. W. (1) stanowi czyn zabroniony pod groźbą kary, pociągnięcie ww. do odpowiedzialności karnej, w szczególności za występki z art. 216 § 1 k.k., było w rozpoznawanej sprawie niemożliwe i musiało doprowadzić do jego uniewinnienia.

O kosztach obrony z urzędu w postępowaniu odwoławczym orzeczono na mocy § 14 ust. 2 pkt 4 w zw. z § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu [Dz. U. z 2013 r., poz. 461].

Z kolei o kosztach sądowych za obie instancje orzeczono w oparciu o art. 624 § 1 k.p.k. posiłkując się w tym zakresie zasadami słuszności.